

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok IX.

WARSZAWA, DNIA 30 WRZEŚNIA 1932 R.

Nr. 18.

TREŚĆ:

Odznaczenie	str. 177	Uzupełnienie spisu telefonów Banku Polskiego	str. 178
Ruch służbowy	" 177	Sprawozdanie cyfrowe z działalności Funduszu Zwrotnego	
Przepisywanie akcyj Banku Polskiego, otrzymanych w dro-		Pracowników Banku Polskiego za rok obliczeniowy	
dze spadku	" 177	1931/1932	" 178
Pokrywanie weksli płatnych weksłami prolongacyjnymi . . .	" 178	Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej	" 180
		Pomoc ustawowa dla rolnictwa	" 180

Odznaczenie.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał „Krzyż Niepodległości” za pracę w dziele odzyskania Niepodległości p. Aleksandrowi Kopciuchowi, biurałście Oddziału w Łodzi (Monitor Polski Nr. 167 z 23 lipca 1932 r.).

Ruch służbowy.

Nominacje.

Ignacy Bazylski, urzędnik Wydziału Kredytowego, mianowany Zastępcą Naczelnika tegoż Wydziału.

Przeniesienia.

Dyrektorzy Oddziałów na równorzędne stanowiska:
Marcin Chmielnikowski z Oddziału w Brześciu n/Bugiem do Oddziału w Lublinie,
Kazimierz Rzeszotarski „ w Lublinie „ „ w Brześciu n/Bugiem.

Emerytowanie.

Józef Kasztantowicz i Antoni Wilczarowski, urzędnicy Oddziału Głównego.

Zmarli.

Juljan Mioduszeński, urzędnik Oddziału Głównego, Franciszek Grzebalski, emerytowany woźny z Warszawy.

Przepisywanie akcyj Banku Polskiego, otrzymanych w drodze spadku.

(Dział XVI Spisu Okólników).

W myśl art. 7-go statutu Banku Polskiego w wypadkach spadkobrania zaznacza się zmianę właściciela akcji imiennej w księdze akcjonariuszów i na samej akcji na mocy prawnego wylegitymowania się spadkobiercy.

W związku z tem klienci, którzy w drodze spadku otrzymali akcje Banku Polskiego, zgłaszając się z odpowiednim podaniem o przepisanie prawa własności, muszą dołączyć wszystkie dowody, stwierdzające ich prawo do spadku w myśl odnośnego ustawodawstwa dzielnicowego. Ponieważ nadto w myśl obowiązujących przepisów, przepisanie prawa własności majątku spadkowego nie może nastąpić przed uiszczeniem lub zabezpieczeniem podatku spadkowego, zainteresowani muszą również dołączać jedno z niżej wymienionych zaświadczeń odpowiedniej władzy skarbowej (urząd skarbowy), a mianowicie: 1) że podatek został wymierzony i uiszczony całkowicie, lub 2) że podatek został dostatecznie zabezpieczony, albo 3) że podatek się nie należy, wreszcie 4) że urząd zezwala wprost na przepisanie prawa własności wyszczególnionych akcji na rzecz zainteresowanej osoby.

Tak uzupełnione podania winny być przesyłane do Wydziału Prawnego, który ze swej strony będzie się komunikował w miarę potrzeby bezpośrednio z klientem, albo też — uznając nadesłane dokumenty za dostateczne — skieruje sprawę do Biura Księgi Akcjonariuszów, w celu ostatecznego załatwienia.

Przy sposobności należy wyjaśniać zainteresowanym klientom, że w podaniu powinni zaznaczać, czy akcje mają być wymienione na odcinki, opiewające na okaziciela, czy też mają być przepisane na sukcesorów (spadkobierców) i w jakim stosunku (np. w wypadku zgłoszenia 5 akcji przez 3 sukcesorów i t. p.)

Pokrywanie weksli płatnych weksłami prolongacyjnymi.

W korespondencji Oddziałów z Wydziałami Dyrekcji oraz w sprawozdaniach miesięcznych spotyka się dość często zwrot: „weksle płatne wykupiono weksłami prolongacyjnymi”. Wyrażenie takie jest nieściśle i niewłaściwe, ponieważ pojęcie wykupna oznacza całkowite pokrycie należności. Weksli nie można uważać za takie pokrycie, gdyż należność w tym przypadku ma być uregulowana dopiero w przyszłości. Poprawne zarówno pod względem rzeczowym jak i językowym będą natomiast wyrażenia: „*wzamiem weksli płatnych złożono prolongacyjne*”, „*weksle płatne pokryto weksłami prolongacyjnymi*” i t. p.

Uzupełnienie spisu telefonów Banku Polskiego.

W spisie telefonów Banku Polskiego należy zaznaczyć następujące zmiany:

na str. 40 Oddział w Łucku:

Dyrektor Oddziału.	Nr. 2-00
Mieszkanie Dyrektora Oddziału.	„ 1-24
Sala biurowa i Zastępcy Dyrektora Oddziału	„ 1-99

Aparaty, czynne całą dobę, mogą być łączone z Warszawą i Oddziałami.

SPRAWOZDANIE CYFROWE

z działalności Funduszu Zwrotnego Pracowników Banku Polskiego

za rok obliczeniowy 1931/1932.

(1. X. 1931 r. do 30. IX. 1932 r.).

W myśl uchwały Zarządu Funduszu Zwrotnego Pracowników Banku Polskiego z 18 grudnia 1930 r. — Centralna Księgowość sporządziła zamknięcie roczne w dniu 30. IX. 1932 r., przyczem odnośne dane cyfrowe przedstawiają się następująco:

Stan Funduszu Zwrotnego w dniu 30. IX. 1931 r. wynosił zł 7,273.508¹⁴

WPLYWY W OKRESIE OBLICZENIOWYM:

3% wkładki pracowników	zł 482.736 ⁷¹	
2% dopłata Banku	„ 321.824 ⁵⁴	„ 804.561 ²⁵
		zł 8,078.069 ³⁹

WYPŁATY W OKRESIE OBLICZENIOWYM:

Zwrot kapitału 78-miu pracownikom, zwolnionym lub zemerytowanym	zł 300.993 ³²	
Zwrot kapitału <u>333</u> pracownikom czynnym	„ 1,379.788 ⁰⁶	
Zwrot 3%-wych wkładek pracownikom zwolnionym lub zemerytowanym	„ 6.617 ⁹⁶	
Zwrot 2%-wych wkładek tymże pracownikom	„ 4.412 ¹²	„ 1,691.811 ⁴⁶
		zł 6,386.257 ⁹³

DOCHODY BRUTTO, ustalone w dniu zamknięcia okresu obliczeniowego:

Dochód z oprocentowania lokaty Funduszu Zwrotnego	zł 723.606 ⁴⁹
Zyski na sprzedaży i losowaniu papierów	„ 7.224 ¹⁹ zł 730.830 ⁶⁸

POTRĄCENIA Z DOCHODÓW BRUTTO:

Wypłaty odsetek od zwróconego kapitału pracownikom zwolnionym i zemerytowanym	zł 7.965 ³⁶	
Wypłaty odsetek pracownikom czynnym z tytułu zwrotu kapitału	„ 54.641 ⁸⁴	„ 62.607 ²⁰ „ 668.223 ⁴⁸
		zł 7.054.481 ⁴¹

Przepisany dochód z okresu ubiegłego	zł 320 ⁷³	
Dochód netto Funduszu Zwrotnego za okres sprawozdawczy wynosi	„ 668.223 ⁴⁸	zł 668.544 ²¹
Z kwoty powyższej przepisano do dochodów okresu przyszłego	„ 21 ⁷⁸	
Dochód, przeznaczony do podziału między 1710 uczestników wynosi.	„ zł 668.522 ⁴³	

Kwota dochodów zł 668.522⁴³ daje w stosunku do kapitału, procentującego w okresie sprawozdawczym dochodowość Funduszu Zwrotnego w wysokości

11.106% w stosunku rocznym.

W tym stosunku procentowym zostały dopisane w dniu 30. IX. 1932 r. kwoty dochodu na poszczególne konta uczestników Funduszu.

Przesłane Oddziałom wyciągi — paseczki należy rozdać zainteresowanym; nadmieniam się przytem, że wyciągi powinno się przechowywać, ponieważ Centralna Księgowość nie będzie udzielała w ciągu roku żadnych informacji co do wysokości funduszu poszczególnym pracownikom.

Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej,

które należy zaznaczyć w „Wiadomościach Banku Polskiego” Nr. 12 z 30 czerwca 1932 r., str. 121:

Niemcy	z 5%	na 4%	która obowiązuje od dn. 22.IX.1932 r.
Czechosłowacja	„ 5%	„ 4 ¹ / ₂ %	„ „ „ 26.IX.1932 r.

Pomoc ustawowa dla rolnictwa.

Notatka, umieszczona pod tym tytułem w Wiadomościach Banku Polskiego Nr. 15, awizowała, że w najbliższym czasie mają być wydane cztery rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, stanowiące dalszy ciąg rządowej akcji, ułatwiającej spłatę uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne.

Rozporządzenia te wraz ze zmianą rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym ukazały się w Dz. U. Nr. 72 z dn. 26 sierpnia 1932 r.

Przed przejściem do bliższego rozpatrzenia odnośnych rozporządzeń, należy zapoznać się z zasadami i przewodniami myślami, jakie towarzyszą rządowej akcji odciążenia rolnictwa. Przedstawiciele Banku Polskiego, wchodzący w skład organów wykonawczych (jak komitety do spraw finansowo-rolnych), muszą nie tylko posiadać znajomość najważniejszych przepisów w tym względzie, ale zarazem być zorientowani co do motywów, jakimi kierował się ustawodawca „ratio legis” i co do ostatecznego celu, jaki mają te zarządzenia osiągnąć.

Wbrew rozpowszechnionej opinii celem tych ustaw jest nie tylko ochrona rolników przed koniecznością realizowania majątku dla spłaty zobowiązań w najcięższym okresie kryzysu, ale przede wszystkim niedopuszczenie do masowych przesunięć w stanie posiadania ziemskiego i ochrona prawidłowo pojętych praw wierzycieli.

Ogłoszone ustawy starają się jak najdalej utrzymać zasadę poszanowania umów prywatno-prawnych, postawić wszystkich wierzycieli w jednakowej pozycji w stosunku do dłużnika, oraz umożliwić równomierną i stopniową likwidację zadłużenia.

Sfery rolnicze, będące projektodawcami niektórych z tych rozporządzeń, mają zapewniony znaczny wpływ przy ich wykonywaniu i należy się obawiać, że będą z istoty rzeczy przestrzegały zbyt może jednostronnie interesów dłużnika. Rzeczą przedstawicieli innych sfer będzie zwracanie uwagi na równie ważny interes ochrony praw wierzycieli zarówno pośrednich jak i bezpośrednich, t. j. instytucji kredytowych, które rozprowadzały pożyczki rolne.

Postanowienia ustawy starają się zindywidualizować akcję w stosunku do potrzeb i stanu faktycznego poszczególnych warsztatów rolnych, nie chcąc dopuścić do tworzenia ogólnego moratorium dla zobowiązań rolniczych. Wytworzyłyby one bowiem zbyt wielkie zatory w normalnym biegu zjawisk gospodarczych i—podecinając podstawy rozwoju kredytu rolnego—opóźniłyby przełamanie kryzysu. Należy pamiętać, że tylko od praktycznego wykonania tych rozporządzeń zależeć będzie niedopuszczenie, aby pomoc ustawowa dla rolnictwa przemieniła się w faktyczne moratorium.

Zasada indywidualizacji wymaga, aby w każdym konkretnym przypadku badany był stan zadłużenia warsztatu rolnego, celem zdania sobie sprawy, czy nie jest on tak nadmiernie obdłużony, że w interesie ogólnogospodarczym należałoby raczej dążyć do jego likwidacji. Utrzymanie ścisłego rozróżnienia między temi gospodarstwami, które mogą i powinny być chronione jako popadłe tylko chwilowo w stan niewypłacalności i temi, które noszą cechy bankructwa, jest tem bardziej uzasadnione, że niema widoków na polepszenie w najbliższej przyszłości rentowności gospodarstw rolnych. Normy przeto dopuszczalnego zadłużenia powinny być oceniane podług faktycznej wartości sprzedażnej i dochodowości lat ostatnich t. zw. kryzysowych.

Dalszą cechą tych rozporządzeń jest stworzenie warunków, sprzyjających dobrowolnym porozumieniom między dłużnikami i wierzycielami. Państwo utrudnia przeprowadzanie egzekucyj, rujnąjących

dłużnika bez widocznych korzyści dla wierzyciela, ale zarazem popiera bezpośrednie porozumienia zainteresowanych stron, uważając je za najlepsze rozwiązanie z punktu widzenia ogólnych i indywidualnych interesów gospodarczych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 23 sierpnia 1932 r. „o zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie“ (Dz. U. Nr. 72, poz. 652) ma najdonioślejsze znaczenie gospodarcze i polega na wprowadzeniu w odniesieniu do gospodarstw rolnych instytucji nadzoru sądowego, która dotychczas miała wyłączone zastosowanie do przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych.

Ma ono na celu zmniejszenie licytacji majątków ziemskich przez stworzenie warunków, umożliwiających rolnikom ustalenie planu regulacji interesów i danie im dostatecznego czasu na wykonanie tego planu w porozumieniu z wierzycielami.

Odroczenie wypłat może uzyskać gospodarz rolny (t. j. właściciel, użytkownik i dzierżawca), posiadający dostateczny majątek do zupełnego zaspokojenia wszystkich swoich wierzycieli, a który wskutek wyjątkowych i niezależnych od siebie okoliczności zaprzestał czasowo wypłat lub przewiduje konieczność ich zaprzestania w najbliższej przyszłości.

Ustawodawca uzależnia więc, jak widzimy, korzystanie z dobrodziejstwa wypłat od szeregu warunków, których zachodzenie winno być w każdym konkretnym wypadku ustalone.

Za okoliczności, które wywołały czasową niewypłacalność dłużnika, należy uważać trudności płatnicze, wynikające z ogólnego ciężkiego położenia gospodarczego w rolnictwie.

Sąd winien używać swej władzy z wielką oględnością i nie może udzielić odroczenia wypłat w następujących wypadkach: a) jeżeli dłużnik może zaspokoić swoje długi bez uszczerbku dla gospodarstwa i bez odroczenia wypłat; b) jeżeli sąd nabierze przekonania, że przez odroczenie wypłat wierzyciele będą narażeni na niewspółmierną szkodę; c) jeżeli niewypłacalność dłużnika wywołana została lekkomyślnem zaciąganiem długów, rozrzutnym trybem życia, lub czynami, posiadającymi znamiona przestępstw (np. podstępne działanie na szkodę wierzyciela); i wreszcie d) jeżeli sąd nabierze przekonania, że—mimo zastosowania odroczenia wypłat—utrzymanie gospodarstwa rolnego w rękach dłużnika, chociażby częściowe, jest niemożliwe z powodu niedostatecznego majątku lub zbyt wielkiego zadłużenia.

Wniosek do sądu o odroczenie wypłat może postawić bądź dłużnik, bądź też wierzyciel, jeżeli udowodni swój interes prawny w dalszem prowadzeniu gospodarstwa rolnego przez dłużnika. Wierzyciele, zabezpieczeni na dalszych miejscach hipoteki nieruchomości, mogą w celu niedopuszczenia do licytacji, przy której sumy ich mogłyby spaść z hipoteki, korzystać z tego przepisu i wystąpić z wnioskiem o odroczenie wypłat.

Dla zaopiniowania, czy składane sądowi wnioski o odroczenie wypłat są zgodne z wymaganiami ogólnego stanu gospodarczego i finansowego oraz możliwości uzdrowienia stosunków gospodarczych w rolnictwie powołani są delegaci do spraw finansowo-rolnych, których obowiązki i kompetencje określa rozp. wykonawcze Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z dn. 24 sierpnia 1932 r. „w sprawie powołania delegatów do spraw finansowo-rolnych“ (Dz. U. Nr. 72, poz. 658). Zanim sąd przystąpi do rozpoznawania wniosku o odroczenie wypłat musi zasięgnąć przedwstępnej opinii tych delegatów, powoływanych i odwoływanych przez Ministra Skarbu. Delegaci ci urzędują przy wojewódzkich komitetach do spraw finansowo-rolnych (patrz Wiadomości Banku Polskiego Nr. 13 z 15 lipca, str. 132).

Delegat Ministra Skarbu przystępuje do wydania opinii na podstawie złożonego mu przez stronę wniosku, obejmującego wszystkie niezbędne informacje o stanie majątkowym gospodarstwa, jego długach, wierzytelnościach i planie uzdrowienia. Delegat może zlecić wykonanie przedwstępnych czynności, poprzedzających wydanie opinii, wojewódzkiemu komitetowi do spraw finansowo-rolnych.

Na rozprawie sądowej w sprawie udzielenia odroczenia delegat może sam lub przez upoważnionego przedstawiciela udzielać sądowi dalszych wyjaśnień, celem uzasadnienia swojej opinii, a także opinię tą uzupełnić, sprostować, a nawet całkowicie zmienić. Stanowisko delegata jest wzmocnione ponadto postanowieniem, że każde orzeczenie sądowe, zapadłe wbrew jego opinii, będzie mogło być przez niego zaskarżone ze skutkiem, wstrzymującym wykonanie zaskarżonego orzeczenia.

Ponieważ plan akcji sanacji finansowej rolnictwa rozpada się na cały szereg posunięć różnych co do terminu ich wejścia w życie i celów, jakie mają spełnić, delegaci Ministra Skarbu wraz z komi-

tetami do spraw finansowo-rolnych mają za zadanie koordynować i usprawniać działalność poszczególnych czynników.

Sąd, gdy uzna tego potrzebę, może przed rozprawą zasięgnąć opinii o wartości gospodarstwa rolnego i możliwości uzdrowienia go na podstawie przedstawionego sądowi planu, przyczem do udzielenia tej opinii powołane są izby rolnicze lub inne organizacje rolnicze, albo też biegli.

Sąd z chwilą uznania wniosku jako dostatecznie uzasadnionego ma przyznane ważne dla dłużnika prawo zabezpieczenia wniosku postanowieniem, wstrzymującym wyznaczoną już (ewentualnie) sprzedaż ruchomości i nieruchomości dłużnika oraz zakazującym zbywania i obciążania nieruchomości i praw hipotecznych.

Odroczenie wypłat nie obejmuje szeregu (wyszczególnionych w art. 17) wierzytelności, jak: podatki i opłaty państwowe i komunalne, składki na ubezpieczenia społeczne, należności z tytułu najmu pracy, należności zabezpieczone umownym zastawem ruchomym, a w szczególności rejestrowym zastawem rolniczym i drzewnym, oraz rat z tytułu pożyczek długoterminowych, udzielonych przez banki państwowe lub instytucje kredytu długoterminowego. Wszelkie pozostałe prywatne kredyty hipoteczne objęte są odroczeniem wypłat z obowiązkiem jednak opłacania bieżących odsetek w wysokości, nie przekraczającej każdorazowej stopy dyskontowej Banku Polskiego. Dłużnik nie jest obowiązany jednak opłacać bieżących odsetek od wierzytelności, zabezpieczonych sądownie na hipotekach, w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed złożeniem wniosków o odroczenie wypłat.

Odroczeniem wypłat nie zostały objęte należności państwowe, samorządowe, instytucyj ubezpieczeń społecznych, banków państwowych i instytucyj kredytu długoterminowego tylko z tego powodu, że wierzytelności te będą regulowane w drodze bezpośrednich porozumień na podstawie ogólnych zarządzeń rządowych i nie zagrażają licytacją, połączoną ze szkodą dla gospodarstwa rolnego. Na instytucje te nałożony został jedynie obowiązek zawiadomienia sądu o ulgach, które zostały lub mogą być przyznane dłużnikowi.

Termin odroczenia wypłat trwa zasadniczo jeden rok gospodarczy i może być przedłużony na podstawie opinii (przedewszystkiem delegata Ministra Skarbu) jeszcze na jeden rok gospodarczy, jeżeli to umożliwi uzdrowienie gospodarstwa rolnego i ułatwi uzyskanie płynnych środków na zaspokojenie wierzycieli.

Gospodarstwo, które uzyskało odroczenie wypłat, uzyskuje zarządcę (z reguły dłużnik) i nadzorcę sądowego, którzy są odpowiedzialni za wykonywanie swych funkcyj przed sądem.

Odroczenie wypłat jest tylko aktem przedwstępnym, który ma umożliwić dłużnikowi zawarcie z wierzycielami układu na drodze dobrowolnej. Wniosek dłużnika o otwarcie postępowania układowego winien być zgłoszony w ciągu odroczenia wypłat i może obejmować propozycję: odroczenia lub rozłożenia na raty spłaty długów, zmniejszenia długu i obniżenia lub całkowitego uwolnienia od odsetek, całkowitą lub częściową likwidację majątku i t. p. (art. 47).

Otwarcie postępowania układowego pociąga za sobą z mocy samego prawa dalsze przedłużenie terminu odroczenia wypłat ze wszystkimi jego skutkami.

Jeżeli dla braku zgody stron układ nie przyszedł do skutku, a sąd uzna, że do zgody nie doszło z winy dłużnika, natenczas uchylą odroczenie wypłat i umorzą postępowanie zapobiegawcze. Jeżeli wina niedojścia do skutku układu zachodzi po stronie wierzycieli, a zmiana warunków układowych na korzyść wierzycieli byłaby ze względu na stan majątkowy dłużnika niemożliwa, sąd przedłuży odroczenie na okres jeszcze jednego roku gospodarczego.

W razie jeżeli układ, przyjęty i zatwierdzony przez sąd, nie jest wykonywany przez dłużnika, sąd unieważni układ i umorzy postępowanie zapobiegawcze.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. „o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw kredytowych małej własności rolnej“ (Dz. U. Nr. 72, poz. 653).

Przedstawione powyżej odroczenie wypłat i postępowanie układowe może znaleźć zastosowanie również w stosunku do gospodarstw rolnych, nie przenoszących 50 ha. Ponieważ jednak procedura, związana z tym postępowaniem, jest kosztowna, długotrwała i uciążliwa, przewiduje się dla regulowania spraw kredytowych małej własności rolnej tworzenie urzędów rozjemczych przy powiatowych związkach komunalnych.

Urząd rozjemczy orzeka w składzie trzech członków, mianowanych i odwoływanych przez miejscowego prezesa sądu okręgowego. Przewodniczący urzędu rozjemczego lub jego zastępca winni mieć, o ile możliwości, wykształcenie prawnicze, jeden ławnik winien należeć do osób, których głównym zawodem jest gospodarka rolna, a drugi być przedstawicielem kół przemysłowo-handlowych i wolnych zawodów.

Do kompetencji urzędu rozjemczego należy określenie terminu spłat należności i rozłożenie ich na raty na okres czasu, nie przenoszący trzech lat, jak również decydowanie w sprawie obniżenia stopy procentowej nie niżej jednak niż do 9% rocznie. Urząd rozjemczy ustala również kwoty nienależnie pobrane ponad dopuszczalną (rozp. o lichwie pieniężnej) stopę procentową w prywatnych stosunkach pieniężnych (15% w stosunku rocznym) i odpowiednio do tego przerachowuje należność wierzyciela. Urząd rozjemczy może dopuścić i przeprowadzić dowody z urzędu i nie jest związany żadnymi ustawowymi zasadami dowodowymi. W szczególności może, jeżeli spisano dokument umowny, wziąć pod uwagę ustne przyrzeczenia, dane przed, przy lub po sporządzeniu dokumentu, chociażby nie były zgodne z dokumentem.

Z pod zakresu działania urzędów rozjemczych wyłączone są — podobnie jak przy przedstawionem powyżej odroczeniu wypłat — wierzytelności skarbowe, samorządowe, ubezpieczeniowe, a ponadto nietylko instytucji kredytu długoterminowego, lecz również i krótkoterminowego (banków, gminnych i komunalnych kas oszczędności oraz spółdzielni, należących do uznanego związku rewizyjnego).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. „w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej“ (Dz. U. Nr. 72 poz. 656). Dotychczas rozporządzenie o lichwie pieniężnej przestrzegane było faktycznie tylko przez instytucje kredytowe, które znajdują się w tym względzie pod ścisłą kontrolą organów Min. Skarbu. Mimo, że normowało ono również maksymalną ustawowo dopuszczalną stopę procentową w zakresie prywatnych umów kredytowych, to jednak pozostawało w tym względzie martwą literą prawa, gdyż formalne przepisy proceduralne, obowiązujące w postępowaniu dowodowym, uniemożliwiały w praktyce przeprowadzenie dowodu lichwy.

Nowela, która weszła w życie dnia 26 sierpnia, pozwala sądowi przy rozpatrywaniu spraw, dotyczących lichwy pieniężnej, przeciw osobom, nie będącym przedsiębiorstwami kredytowymi, wydawać orzeczenia według swobodnego przekonania, polegającego na ocenie wszystkich okoliczności. W szczególności pisemny dokument umowy nie jest bezwzględnie wiążący dla sądu, który może wziąć pod uwagę ustne przyrzeczenia, jakie dłużnik dał przed, przy lub po sporządzeniu dokumentu. Sąd może również dopuścić dowód, na który strony się nie powołują, jeżeli powziął o nim wiadomość z oświadczeń stron lub z akt sprawy.

Chociaż niema w tym względzie wyraźnego przepisu, sąd będzie mógł, zgodnie z ogólnym duchem ustawodawstwa finansowo-rolnego, zasięgnąć od komitetu do spraw finansowo-rolnych opinii o stronach, będących w sporze. Jeszcze przed ukazaniem się tej noweli pogłoski o zaostrzeniu walki z lichwą oddziaływały na obniżenie się wysokości stawek, pobieranych od wierzytelności prywatnych, ale zarazem zmniejszyły chęć udzielania nowych pożyczek.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia 1932 r. „w sprawie segregacji wierzytelności na nieruchomościach ziemskich, parcelowanych w celu spłaty uciążliwych zobowiązań“ (Dz. U. Nr. 72, poz. 654). Jest ono uzupełnieniem ustawy z dnia 12 marca 1932 r. „o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne“ (patrz Wiad. Banku Polskiego Nr. 13), mocą której właściciele nieruchomości ziemskich mogą drogą ułatwionej parcelacji uzyskać środki pieniężne na spłatę zaległości z tytułu podatków oraz uciążliwych długów. Na przeszkodzie w wykonywaniu tej parcelacji stał przepis, że ta część nieruchomości, która została wydzielona do parcelacji, musiała być zwolniona z długów, ciężących na całej nieruchomości. Właściciel parcelowanej nieruchomości musiał przeto z sum, uzyskanych z parcelacji, spłacić wierzytelności hipoteczne, aby uwolnić parcelowany obiekt od długów. Rozporządzenie z 23 sierpnia b. r. usuwa tą trudność, wprowadzając cztery możliwości uregulowania tych stosunków:

1) wierzyciele zrzekają się na mocy układu z właścicielem zabezpieczenia hipotecznego i ta część nieruchomości, która ma być parcelowana, wydzielona zostaje jako wolna od wszelkich obciążeń;

2) na mocy dobrowolnego układu między wierzycielami i właścicielem nieruchomości zostaje przeprowadzony podział wierzytelności na tą część, która ulegnie parcelacji, i na część, która pozostaje przy właścicielu;

3) w razie niedojścia do porozumienia zastosowana będzie segregacja przymusowa obciążeń pomiędzy częścią nieruchomości, przeznaczoną do rozparcelowania, a pozostałą jej częścią;

4) jeżeli nie da się przeprowadzić segregacji w sposób podany w pkt. 1—3, zostaje przeprowadzony przymusowy podział obciążeń na poszczególne działki, zbywane w drodze parcelacji i na nierozparcelowaną część nieruchomości.

Przy przymusowej segregacji według punktu 3-go, każdy wierzyciel ma prawo przejąć część nieruchomości na własność wzamian za swoją wierzytelność. Jeżeli żaden z wierzycieli nie zgłosi chęci nabycia nieruchomości, lub nie dopełni warunków zapłaty (różnicy między ceną nabycia a sumą wierzytelności hipotecznych nabywcy), następuje segregacja według punktu 4-go, t. j. przez przymusowe rozłożenie wierzytelności na poszczególne działki i na pozostałą część nieruchomości.

Segregację wierzytelności instytucji kredytu długoterminowego i kredytów gotówkowych, udzielonych przez banki państwowe (ten ostatni rodzaj kredytów o ile jest zabezpieczony w pierwszej połowie wartości nieruchomości), przeprowadzają bezpośrednio odnośne instytucje i banki.

Rozdział innych wierzytelności dokonywany będzie na podstawie projektu, opracowanego przez okręgowy urząd ziemski, przyczem stosowana będzie zasada, że poszczególne wierzytelności przenosi się w całości na jedną z części nieruchomości, powstałych w wyniku parcelacji, lub o ile okaże się to niemożliwe, na najmniejszą ich ilość. Poza tem rozporządzenie zawiera szczegółowe przepisy, przestrzegające zasady, aby każda wierzytelność była zabezpieczona na parcelowanych działkach w tym samym stosunku do wysokości ich szacunku, w jakim była zabezpieczona na całej nieruchomości. Wierzyciele mają prawo wyboru (według kolejności stopnia pierwszeństwa hipotek) między parcelowanymi działkami, na których chcą zabezpieczyć swoje wierzytelności.

W celu zabezpieczenia nabywców parcel od utraty zaliczek, wpłacanych na kupno gruntów, w razie niedojścia do skutku umów parcelacyjnych, mają być one pod rygorem karnym przekazywane do depozytu Państwowego Banku Rolnego. Uregulowane rozporządzeniem terminy wpłaty zaliczek i reszty ceny kupna gwarantują właścicielowi możliwość uzyskania w krótkim stosunkowo czasie płynnych środków na zaspokojenie uciążliwych zobowiązań.

Licząc się ze słabą zdolnością finansową nowopowstałych gospodarstw na parcelowanych działkach, Okręgowy Urząd Ziemski będzie władny odroczyć na 3 lata, na wniosek nabywcy, termin płatności wierzytelności, które zostały zabezpieczone na działce w wyniku parcelacji, o ile kapitał był płatny już w dniu przepisania prawa własności, lub stał się wymagalny w okresie 3 lat od tej daty. Odroczenie to nie rozciąga się na odsetki od tej wierzytelności.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 23 sierpnia 1932 r. „o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym“ (Dz. U. Nr. 72, poz. 655). Nowela idzie w kierunku zaostrzenia dotychczasowych przepisów o rejestrowym zastawie rolniczym co do odpowiedzialności dłużnika i rozszerzenia przywilejów wierzyciela.

W myśl nowego brzmienia art. 3-go zastawiać można jedynie na rzecz państwowych instytucji kredytowych oraz innych instytucji, które oznaczy Minister Skarbu. W poprzednim brzmieniu były wymienione również komunalne kasy oszczędności, gminne kasy pożyczkowo-oszczędnościowe i spółdzielnie kredytowe, na rzecz których można było dokonywać zastawu.

Na podstawie uzupełnienia art. 6 sąd po skutecznieniu wpisu prawa zastawu do rejestru zastawowego winien zawiadomić o tem właściwych pod względem terytorjalnym: komornika, powiatową władzę administracji ogólnej oraz urząd skarbowy.

Postanowienie to jest związane z obowiązkiem, nałożonym na powiatowe władze administracji ogólnej, że — w razie żądania przedstawiciela instytucji, na rzecz której ustanowiono rejestrowe prawo zastawu — badają one na miejscu i stwierdzają protokółarnie stan przedmiotu zastawu.

Zastawca obowiązany jest obecnie dopuścić nie tylko zastawnika do badania stanu przedmiotu zastawionego, lecz również osobę przez niego upoważnioną oraz władzę administracyjną.

Art. 10 uległ całkowitej zmianie, która polega na znacznym rozszerzeniu stopnia zabezpieczenia praw wierzyciela. Przedmiot zastawu nie podlega obecnie zajęciu egzekucyjnemu i nie może być wciągnięty do masy upadłościowej. Jedyne wyjątki dopuszczalne są dla zaspokojenia należności z tytułu podatku gruntowego, majątkowego i przemysłowego, i wtedy urząd skarbowy, który przeprowadza egzekucję, obowiązany jest bezzwłocznie przesłać zastawnikowi zawiadomienie o egzekucji. Dla zaspokojenia swych wierzytelności zastawnik ma prawo sprzedać na giełdzie przedmioty, przyjęte na zastaw, a jeżeli nie są one przedmiotem transakcji giełdowych — w drodze licytacji publicznej.

W razie bezprawnego usunięcia przedmiotu zastawu z miejsca, ujawnionego w rejestrze zastawowym i zupełnego zniszczenia lub istotnego uszkodzenia przedmiotu zastawu, wierzytelność, zabezpieczona prawem zastawu, staje się natychmiast wymagalna. Poprzednio trzeba było w tych wypadkach wzywać zastawcę listem poleconym do zapłaty długu lub do złożenia przedmiotu zastawu z powrotem w oznaczone miejsce i dopiero gdy dłużnik nie zastosował się do tego wezwania w ciągu 7 dni wierzytelność stawała się natychmiast wymagalna.

Poza tem obostrzono sankcje karne w stosunku do tego, kto zniszczy, bezprawnie usunie, lub dopuści do usunięcia przedmiotu zastawu, albo zastawi rzecz, nie będącą jego własnością.

Biorąc pod uwagę całokształt wydanych dotychczas w r. 1932 rolniczych rozporządzeń i zarządzeń ochronnych, można je podzielić na kilka grup, wskazujących na zasadniczy kierunek polityki rządowej w tej dziedzinie.

Pierwsza grupa ma zapobiegać w interesie wierzyciela i dłużnika masowym licytacjom gospodarstw rolnych i skierowywać spory między rolnikami i wierzycielami na drogę dobrowolnych układów. Należą do nich (podane w Wiadomościach Banku Polskiego Nr. 13) zmiany przepisów o przymusowej licytacji gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr. 15, poz. 87), prawo o ulgach w egzekucji sądowej przeciwko gospodarstwom rolnym (Dz. U. Nr. 25, poz. 219) i przedstawione obecnie rozporządzenie o możliwości odraczania wypłat i wdrażania postępowania układowego (Dz. U. Nr. 72, poz. 652).

Drugi dział przepisów ułatwia rolnikom spieniężanie części substancji majątkowej dla ratowania reszty majątku w drodze normalnej akcji parcelacyjnej. Należy tu ustawa z 12 marca 1932 r. t. zw. lex Ludkiewicz (Dz. U. Nr. 25, poz. 221) oraz uzupełniające ją rozporządzenie w sprawie segregacji wierzytelności (Dz. U. Nr. 72, poz. 654). Przewidziane w nich ułatwienia w obrocie ziemią mają cel bezpośredni — wzmożenie tego obrotu, oraz pośredni — podniesienie wartości ziemi dzięki zwiększonemu popytowi, co jest ważne dla interesów wierzycielskich (lepsze zabezpieczenie kredytów) i dłużniczych (rentowność warsztatów rolniczych).

Trzeci dział posunięć ustawowych ma na celu obronę rolnika (głównie drobnego i średniego) przed wyzyskiem lichwiarskim, dającym się szczególnie dotkliwie odczuwać w okresie powszechnego kryzysu i katastrofalnego spadku rentowności warsztatów rolniczych. Należą tu rozporządzenia o utworzeniu urzędów rozjemczych i zaostreniu walki z lichwą pieniężną (Dz. U. Nr. 72, poz. 653 i 656).

Do dalszej grupy należy zaliczyć te wszystkie posunięcia rządu, które przynoszą rolnikom ulgi podatkowe lub kredytowe ze strony państwowych instytucji bankowych. Te zarządzenia różnią się od poprzednich tem, że dotyczą pewnej kategorii podatników i dłużników rolnych w przeciwstawieniu do zindywidualizowanej akcji obronnej, prowadzonej na podstawie poprzednio wyliczonych ustaw i rozporządzeń. Należą tutaj: ustawa o ulgach kredytowych (Dz. U. Nr. 24, poz. 188), ustawa z 10 marca 1932 r. o spłacie zaległości podatkowych i rozp. Ministra Reform Rolnych w sprawie ulg podatkowych w związku z przebudową ustroju rolnego (Dz. U. Nr. 29, poz. 291 i 296), oraz rozp. Ministra Skarbu z dn. 15 marca o ulgach w spłacie zaległości podatkowych rolników (Dz. U. Nr. 31, poz. 319).

Wykonywanie tych wszystkich rozporządzeń, mających charakter wyjątkowy i specjalny, wymagało ponadto jeszcze powołania do życia stałych organizacyj, które mają czuwać nad skoordynowaniem

50
i usprawnieniem działalności poszczególnych czynników, ażeby akcja, rozbita na szereg odcinków, tworzyła pewną jednolitą ogólną całość.

W tym celu powstał 7 marca 1932 r. na mocy uchwały Rady Ministrów Centralny Komitet do Spraw Finansowo-Rolnych, w skład którego wchodzi przedstawiciele ministerstw, Banku Polskiego, banków państwowych i prywatnych, Związku Towarzystw Kredytu Długoterminowego, izb przemysłowo-handlowych, organizacji rolniczych i spółdzielczych związków rolniczych. Do zadań Centralnego Komitetu należy: a) współpraca z władzami państwowymi w zakresie przygotowywania i wykonywania norm prawnych, zmierzających do poprawy położenia finansowego rolnictwa; b) przygotowywanie generalnych porozumień z instytucjami wierzycielskimi w sprawie warunków spłaty długów rolniczych; c) uświadamianie opinii publicznej o treści ustaw i rozporządzeń rolniczych; d) współdziałanie z władzami oraz z wszelkimi organizacjami i instytucjami w zakresie tych zadań.

Organem wykonawczym Komitetu jest Centralne Biuro do spraw finansowo-rolnych, a ich odpowiedzialnikiem na prowincji: komitety i biura wojewódzkie, zorganizowane na początku kwietnia b. r. Dnia 15 czerwca b. r. okazała się potrzeba utworzenia delegatur powiatowych (odpowiadających komitetom) i biur powiatowych do spraw finansowo-rolnych.

W miarę wydawania podanych poprzednio rozporządzeń rolniczych punkt ciężkości pracy przeniół się na te właśnie lokalne organizacje, a wskutek nałożenia na nie całego szeregu zadań stały się one niezbędnym czynnikiem polityki rolniczej państwa.

Odnosne rozporządzenia powołują przede wszystkim te organy do wydawania opinii o stanie gospodarczym dłużnika, przy stosowaniu egzekucyj podatkowych, nadzorze sądowym, postępowaniu parcelacyjnym (co do celowości i potrzeby parcelacji oraz dla określenia szacunku wartości nieruchomości), postępowaniu rozjemczym i t. p. Jest ogólną intencją ustawodawcy, aby sądy i władze, powołane do wydawania orzeczeń w sprawach finansowo-rolnych, korzystały z usług tych organizacji oraz delegatów Ministra Skarbu, w celu jednolitego ujmowania zagadnień.

Wszystkie te czynności opiniodawcze, doradcze i nadzorcze, oraz przedstawianie projektów uzdrowienia poszczególnych gospodarstw powinny być spełniane pod kątem widzenia obydwóch zainteresowanych stron, a więc zarówno dłużniczych jak i wierzycielskich.

Przepisy ustawodawcze, określające zadania i skład tych organizacji, stanowią ostatnią grupę posunięć rządowych w tym kierunku i zawarte są poza uchwałą Rady Ministrów z dn. 7 marca 1932 r.: w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 1932 r. „w sprawie określenia instytucyj, powołanych do pełnienia nadzoru nad przymusowym zarządem gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr. 50, poz. 464), w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 6 czerwca 1932 r. w sprawie komisyj, przewidzianych w ustawie z dnia 12 marca 1932 r. (Dz. U. Nr. 50, poz. 472), w rozporządzeniu Ministra Skarbu i Sprawiedliwości z dnia 24 sierpnia 1932 r. w sprawie powołania delegatów do spraw finansowo-rolnych, w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 sierpnia 1932 r. w sprawie określenia instytucyj, powołanych do współdziałania przy zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie i wreszcie w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dn. 24 sierpnia 1932 r. w sprawie określenia instytucyj, powołanych do udzielania opinii urzędом rozjemczym (Dz. U. Nr. 72, poz. 658, 659 i 660).

Zarówno wydanie omówionych wyżej ustaw, jak i ich tendencja muszą przyczynić się do uświadomienia wśród rolników faktu, że bezpodstawne są oczekiwania na jakieś moratorium, generalne zwolnienia z podatków lub zobowiązań kredytowych i ratowanie wszystkich bez wyjątku rolników.

Warsztaty rolnicze nadmiernie obdłużone i pozbawione własnych kapitałów obrotowych muszą przejść w ręce innych silniejszych finansowo jednostek. Pomoc ochronna przeznaczona jest tylko dla jednostek zdrowych, które znalazły się w obecnej ciężkiej chwili w przejściowych trudnościach płatniczych i co do których jest nadzieja, że po zastosowaniu posunięć sanacyjnych będą mogły przy nadjeściu lepszej konjunktury dopełnić swych zobowiązań.

Prowadzone równolegle z ustawodawczą akcją ochronną wysiłki o podniesienie rentowności produkcji rolnej mogą przyczynić się do podniesienia zdolności płatniczej rolnictwa, które cierpi głównie wskutek spadku cen i zmniejszającej się konsumpcji na tle wzrastającego bezrobocia i kurczenia się zarobków.